

Veiledning

Et optimalt utdanningsløp for instrumentalister

Målsettinger, rammer og ressurser

Morgendagens musikere - Et optimalt utdanningsløp for instrumentalister

Det vil kreves mye av morgendagens musikere for å bli konkurransedyktige i et stadig mer globalt musikkliv. De fulle trygge jobbene, i betydning livslange 100 %-stillinger, blir det færre av. Frem vokser det et mer nisjepreget og fragmentert marked og det snakkes stadig mer om portfolio-musikeren. Det vil stilles større krav til musikeren enn "bare å kunne spille", og dette bør reflekteres i utdanningsløpet. Nødvendigheten av en mer optimalisert forhistorie for hver enkelt musiker presser seg frem. Det viktigste vil alltid være det faglige innholdet og den kvaliteten elevene/studentene møter i utdanningsløpet i kombinasjonen med fremragende lærerkrefter, men uten optimale rammer og ressurser vil likevel ikke målsettingene kunne nåes i tilstrekkelig grad.

Formålet med dette dokumentet er å synliggjøre hvilke *rammer og ressurser* som er nødvendige for å gi de med motivasjon og forutsetninger, og som vokser opp i Norge, realistiske muligheter til å virkeliggjøre drømmen om å bli musiker. Lykkes vi med det vil vi også i fremtiden ha et konkurransedyktig norsk musikkliv med vår egenproduserte ryggrad og identitet.

For Norge og samfunnet som helhet er det viktig hvilken kulturell, kunstnerisk og estetisk ballast oppvoksende generasjoner får bli en del av, både som allmenndannelse, men også for den enkeltes grunnleggende estetiske behov. Felles arenaer som barnehage og skole må være grunnmuren innen kunst og kultur, da de kan treffe alle barn og unge med essensielle estetiske inn- og uttrykk.

Kulturskolen og MDD-linjene gir ytterligere fordypning og kunstnerisk mangfold og bør få gode rammer for å utvikles videre. En av kulturskolenes viktige oppgaver er bl.a. å gi instrumentalundervisning, og blant de ca. 100 000 barn som der mottar et tilbud vil fremtidens utøvende musikere ofte befinne seg. Hovedhensikten med instrumentalundervisning er å *mestre* instrumentet, og det er i seg selv ingen liten oppgave. Det krever god undervisning, men også egeninnsats. Kjerneprogrammet bør være best mulig tilpasset denne største målgruppen. Hos en liten gruppe elever i eller utenfor kulturskolen er motivasjonen så stor og forutsetningene tilstede slik at de bør gis muligheter til å virkeliggjøre seg sitt potensial. Det er denne lille gruppen muligheter til å lykkes denne veiledningen adresseres. *Et optimalt utdanningsløp for instrumentalister* retter seg mot alle de som kommer i kontakt med eller kan påvirke realiseringen av målsettingene i dokumentet. Norge har spredt bosetting, og rammer og ressurser må derfor finnes i regionene, nær der barn vokser opp. Det vil finnes en rekke strukturelle, politiske, finansielle, administrative og praktiske hindringer og barrierer mot å bedre dagens situasjon, men intet er hugget i stein. Det begynner med en felles visjon og forståelse av hva som er nødvendig. Denne rapporten og veiledningen svarer som best den kan på hvilke ytre rammer og ressurser som bør være tilstede for å gi den oppvoksende slekt sjansen til å lykkes i et fremtidig profesjonelt musikkliv.

Veiledning

Instrumentalopplæring - alder

Begynneropplæring

Målgruppe: (4) – (8) år.

Fordypningsprogram

Målgruppe: (7) – 19 år.

Spisset fordypning

Målgruppe: (7) – 19 år.

Forutdanning/Pre-college

Målgruppe: (13) 15– 19 år.

Bachelor/master

Målgruppe: Fulltidsstudenten.

Musikk kjenner ikke aldersgrenser bare grader av kvalitet. (Alder i parentes er derfor fleksibel)

Instrumentalopplæring - hovedinstrument

Begynneropplæring (Kjerneprogram/forsterket kjerneprogram)

Antall minutter: Individuell ressurs (22,5) 30-60 min per uke

Fordypningsprogram

Antall minutter: Individuell ressurs (45) 60-90 min per uke

Spisset fordypning

Antall minutter: Individuell ressurs 90-120 min per uke

Forutdanning/Pre-college

Antall minutter: Individuell ressurs minimum 120 min per uke

Organiseringen av timene kan variere, men det anbefales minimum 2 ganger per uke innen rammen.

Individuell ressurs kan også delvis omformes til grupperessurs så faktiske timer med tilbud med hovedinstrumentlærer øker ytterligere.

Instrumentalopplæring – samspill

Begynneropplæring (Kjerneprogram/forsterket kjerneprogram)

Samspillsgruppe ukentlig. Deltakelse i lokal struktur.

Fordypningsprogram

Samspill, kammermusikk/orkester. Deltakelse i (lokal) regional/nasjonal orkesterstruktur.

Spisset fordypning

Samspill, kammermusikk/orkester/prosjekter. Deltakelse i regional/nasjonal orkesterstruktur.

Forutdanning/Pre-college

Samspill, kammermusikk/orkester/prosjekter. Deltakelse i (regional), nasjonal/høyere utdannings orkesterstruktur.

Musikk i teori og praksis

Dekker alle teoretiske/skapende disipliner, samt hørelære(gehør).

Begynneropplæring (Kjerneprogram/forsterket kjerneprogram)

Ansvar: Hovedinstrumentlærer. Dvs. innlæring av det grunnleggende. Kontinuerlig. (I tillegg bør utvikles gode og spennende nettløsninger innen teori/hørelære for barn)

Fordypningsprogram

Ansvar: Hovedinstrumentlærer/gruppetilbud med lærer. Tillegg nettbaserte tilbud/oppgaver.

Kontinuerlig med hovedinstrumentlærer og regelmessig i en eller flere grupper.

Spisset fordypning

Ansvar: Hovedinstrumentlærer/gruppetilbud med lærer. Tillegg nettbaserte tilbud/oppgaver. Kontinuerlig med hovedinstrumentlærer og ukentlig i en eller flere grupper. Modulbasert. Progresjons- og nivåbasert.

Forutdanning/Pre-college

Ansvar: Høyere utdanning. Dybdetilbud innen de ulike grenene med lærer/veiledning. Tillegg i nettbaserte tilbud/oppgaver. Organisert mest mulig likt modeller fra høyere utdanning. Tilbudene bør minimum dekke de områder det gis tilbud i innen høyere musikkutdanning på Bachelornivå. Målrettede tilbud som leder frem bachelorutdanning/tilbud fra bachelorporteføljen.

Det legges opp til at modeller for organisering/undervisning på høyere utdanning, f.eks. innen teoretiske emner mm., blir styrende for tilbudene innen forutdanningen. Det sikrer at forskjeller mellom nivåene minimeres. Generelt innen utdanning er det velkjent at overgangen for mange mellom videregående opplæring og de forventninger universitetene har til studentene er for stor, både når det gjelder arbeidsmåter og forventet faglig grunnlag. Modellene innen forutdanning legges derfor opp til å minimere slike utfordringer for kommende studenter gjennom aktivt eierskap fra høyere utdanning innen forutdanningen.

Opplærings-/utdanningslinjen

Alle tilbudene er lagt opp som moduler som bygger på hverandre. Progresjonsbaserte. Tilbudene leder frem til opptaksprøven i gehør og teori til høyere utdanning, og om denne nås før fullført skolegang gis tilbud på Bachelornivå.

Utøvende støttedisipliner

(Dekker bruksklaver/bi-instrument, andre instrumenter, sang, kor, direksjon, improvisasjon, akkompagnement mm).

Begynneropplæring

Akkompagnement ved behov.

Fordypningsprogram

Akkompagnement ved behov og mulighet for minimum 1 støttedisiplin. Bruksklaver anbefales.

Spisset fordypning

Akkompagnement regelmessig og mulighet for årlig rotasjon av minimum 2 støttediscipliner.

Forutdanning/Pre-college

Akkompagnement regelmessig (ukentlig) og mulighet for individuelt tilpasset plan fra hele porteføljen.

Egen innsats

Begynneropplæring

Daglig egenøving som følges opp av foresatte.

Fordypningsprogram

Daglig egenøving og eget arbeid med de ulike musikkområdene. 1-3 timer daglig.

Spisset fordypning

Daglig egenøving og eget arbeid. 3-5 timer daglig.

Forutdanning/Pre-college

Daglig egenøving og eget arbeid. 3-8 timer daglig.

Det er viktig å bli sin egen lærer slik at øving og eget arbeid med musikk både blir målrettet og strukturert. Fordelingen mellom egenøving på hovedinstrumentet, og eget arbeid med alle andre disipliner er individuell. I bunn ligger det, som en fellesnevner blant de som lykkes, et seriøst kvalitetsarbeid og dybdelæring og bruk av mye tid. Kreative og skapende prosesser sikrer en utvikling utover det å "reprodusere". Glød, lidenskap og interesse for musikken og instrumentet sikrer stor motivasjon, og den er nødvendig for å prioritere utviklingen tilstrekkelig over tid.

Annet

Uansett hvor i utviklingen den unge musiker er følgende også essensielt for utviklingen:

Kontakt med *excellence* i ulike former

Sommerkurs, seminarer, samlinger, festivaler, regelmessig konsertering, møteplasser, mesterklasser og samspill. Arbeidsfysiologi, fokus på gode psykososiale forhold, deltakelse i stimulerende miljøer, god kontakt mellom tilbudet (lærer, administrasjon og ledelse), hjemmet (eleven og foresatte) og skole (ledelse og kontaktlærer).

Veiledning - mer i dybden

Begynneropplæring

- Før instrumentalopplæring begynner er det alltid en fordel å ha sunget og danset mye. Det finnes gode tilbud for alle stadiene før instrumentalopplæringen starter. Musikkbarnehage anbefales.
- Det anbefales å begynne med instrumental opplæring før man begynner på skolen. Da får man ro og fokus rundt aktiviteten og en god bagasje før skolestart. Enkelte instrumenter har en naturlig senere begynneralder, men da er det alltid en fordel eventuelt å ha begynt på et annet instrument/kor først. Undervisning av barn bør foregå på barnets premisser, dvs. lekbasert og i samsvar med barnets utvikling og modenhet.
- Om undervisningstilbudet som tilbys ikke er omfattende nok anbefales det kjøp av ekstra undervisningstid ukentlig fra kulturskolen/privat.
- Instrumental begynneropplæring anbefales gitt av en profesjonell lærer/utøver (utdannet på det instrumentet eleven velger/blir tildelt) helt fra starten av, og ikke av en allrounder som må undervise på en rekke instrumenter.
- Sommerkurs/helgeseminarer/konserter mm. helt fra starten av.
- Egeninnsats: Daglig øving (utvikling av gode vaner)
- Begynneropplæringen(kjerneprogrammet) bør lede frem til opptak i Fordypningsprogram.
- Kulturskolenes kjerneprogram gir et fortsatt tilbud for de som etter begynneropplæring ikke ønsker å bruke så mye tid på musikk som i fordypningstilbudet. Derimot om eleven er motivert, øver mye og har et utøvende potensial bør en fordypningsplass alltid tilbys og ev reguleres mot et mindre inntak i kjerneprogrammet. Dvs. fleksible rammer mellom de to ulike tilbudene slik at eleven får det tilbudet den ønsker/har kvalifisert seg til og ikke blir avvist av rigide rammer.
- Kulturskolelærere bør ha et visst handlingsrom for differensiering
- Eleven bør ha et valg om omfanget på tilbudet
- Alle må få tilbud både individuelt og i grupper
- Eleven(barnet) må muligheten få velge/bli tildelt instrument fra hele instrumentporteføljen
- Musikkbarnehetilbud bør finnes over hele landet
- Musikk i grunnskolen bør vektlegge sang og aktive musiske elever
- Private tilbud finnes og er et nødvendig supplement til den offentlige bærebjelken

Fordypningsprogrammet

- Målgruppe: (7) – 19 år.
- Fordypningsprogrammet bør ikke ha en nedre aldersgrense.
- Må ha bestått prøvespill (over et minimumsnivå/vise potensial)
- Kulturskolens eget talenttilbud/lørdagsskoletilbud har gitt navn til dette programmet.
- Basiselementer: 45 min som minimum(fordypningstimen) + ekstra hovedinstrumentundervisning (privat eller gitt/kjøpt gjennom skolen), teori og hørelære (nettbasert/modulbasert), samspill (orkester/kammermusikk) sommerkurs/helgeseminarer/konserter
- Egeninnsats: 1 – 3 t egenøving pr. dag
- Oppgradert ansvar til hovedinstrumentlæreren
- Fordypningsprogrammet kan føre til opptak til *Spisset fordypning* eller *fortsatt fordypning/MDD*
- Alle tilbudene bør være progresjonsbaserte

Spisset fordypning

- Målgruppen: (7) – 19 år.
- Bør ikke ha en nedre aldersgrense. Aktuelt i grunnskole- videregående alder.
- Må ha bestått prøvespill. (Faktisk nivå i forhold til alder)
- Kombinasjon av flere program, (eller hvor et program selv kan gi hele tilbudet inkludert 2 hovedinstrumenttimer i uken). Samarbeid om elevens helhet så tilbudet blir best mulig tilpasset både når det gjelder innhold og omfang.
- Basiselementer: Minimum 2 x 45 min. pr. uke (det anbefales 2 x 60 min), teori og gehør (nettbasert/modulbasert), bruksklaver, kammermusikk/samspill/orkester, sommerkurs/helgeseminarer/konserter, direksjon/komposisjon/improvisasjon, sang (kor)
- Egeninnsats: 3 – 5 t egenøving pr. dag
- Spisset fordypning retter seg både mot opptak til Forutdanning og mot Bachelorprøvespill avhengig av alder/nivå.

Forutdanning/Pre-college

- Målgruppe: (13)15 – 19 år.
- Rent nivåuttak. "When level is appropriate for higher music education" – AEC-definisjon
- Aktuelt i (ungdomsskole)- og videregående alder.

- Prøvespill-/opptaksprøver – både utøvende og gehør og teori. SFT anbefaler bruk av samme opptaksprøve som til Bachelorutdanningen. Må ha bestått prøvespill på linje med dagens høyere utdanning, dvs. å bli funnet kvalifisert, men ikke nødvendigvis med høyeste måloppnåelse. (Nås i løpet av programmet)
- Høyere utdanning er ansvarlig for helheten i tilbudet og involveres uavhengig av alder, men andre instanser faller ikke fra av den grunn. Elevene/studentene er et felles ansvar på tvers av utdanningsnivåene.
- Basiselementer: 2 t med hovdeinstrumentlærer i uken, høyt nivå innen teori og hørelære, kammermusikk/samspill/orkester, mulighet for basisfag på høyskolenivå, individuell innplassering i en modul, progresjons og nivåinndelt struktur (går ikke videre til neste nivå før man har bestått nåværende nivå med høy måloppnåelse) Dvs. eleven/studenten går ikke videre til neste nivå med huller i kunnskapsgrunnet.
- Egeninnsats: 3-8 timer pr. dag (inkluderer egenøving, eget arbeid, kammermusikk/orkester, annet musikkrelatert)
- Elevene er klarert til å delta også på tilbud sammen med Bachelor-studenter
- Ukentlig kammermusikk og/eller regelmessige kammermusikkprosjekter
- Kalibrert nivå ved opptak slik at det blir en nasjonal lik ordning
- Forutsetning: elevene/studentene får tilstrekkelig tid til egenøving og får støtte til å ta bort andre tilbud/justere skolegang

Høyere utdanning

- Målgruppe: Fulltidsstudenten. Må ha bestått prøvespill/opptaksprøver.
- Utenfor SFTs målgruppe
- Basiselementer: Høyskolefag
- Egeninnsats: Minimum 1500 - 1800 timer pr. år
- Bør motta et studietilbud med mulighet for ulik innretning (fordypningsalternativer) med utgangspunkt i eget nivå
- En klar vei inn i det profesjonelle musikkliv

Oppsummering/avgrensing

Det er utelukkende beskrevet en anbefalt/mulig vei fra begynneropplæring gjennom opplæring og utdanning hele veien inn i det profesjonelle musikkliv. Anbefalingene gjelder alle, men man må ta hensyn selve instrumentenes egenart. En blåser kan ikke øve/spille like mye daglig som en stryker/pianist. Sangere må være varsomme med hvordan og hvor mye de bruker stemmen, samtidig

som det vil gi dem rom til virkelig å mestre klaveret på høyt nivå som er uvurderlig for sangere å beherske. Bare et lite fåtall av alle som lærer å spille et instrument blir tilslutt profesjonelle, men de med ambisjoner om å lykkes som utøvende musikere vil i en eller annen form ha gått gjennom denne anbefalte veien. Det kan finnes til dels store individuelle forskjeller i forhistorien på enkeltindividnivå, men anbefalingene gitt bør treffe godt som et system som bør ligge til grunn for at flest mulig kan lykkes.

For det store flertallet av elever (de som selv velger ikke å forsøke følge denne mer optimaliserte forhistorien) er målsettingene og kravene naturligvis ikke så høye. Det er viktig å påpeke at det ikke mindre viktig at flertallet av elever på sine premisser også får gode tilbud gjennom hele oppveksten. Disse tilbudene vil naturligvis ikke være så omfattende som for de som får mulighet til å følge anbefalingene om en mer optimalisert forhistorie og som i sitt vesen er innrettet mot de som en gang ønsker å bli profesjonelle utøvende musikere.

Hvilket tilbud går eleven i?

Ulike kombinasjonsmuligheter hvor summen av tilbudene bestemmer terminologien av hvilket tilbud elevene går i:

Begynneropplæring (optimalisert)

Målgruppe: (4) – (8) år.

Elever i kulturskole/privat som i sum når anbefalingene gitt for begynneropplæringen.

Fordypningsprogram

Målgruppe: (7) – 19 år.

- Elever som kvalifiserer seg til kulturskolenes fordypningsprogram. Det anbefales mer hovedinstrumentundervisning om mulig (ev i kombinasjon med TUP-programmet).
- Grunnskoleklasser med musikk alla *Musikk på Majorstuen* alene regnes som et fordypningsprogram.
- MDD-linjer(musikklinjer) regnes som et fordypningsprogram
- Unge Talenter BD uten dobbel hovedinstrumenttime regnes som et fordypningsprogram

Tilbudene spriker til dels med svært ulikt timeantall og innretning, men alle kommer inn under fordybningsbegrepet grunnet ca. samme mengde hovedinstrumentressurs per elev.

Spisset fordypning

Målgruppe: (7) – 19 år.

Her finnes det en rekke ulike kombinasjonsmuligheter som i hovedsak betyr å kombinere ovenstående fordypningsprogram slik at summen av tilbud blir mer optimal, men ikke nødvendigvis dobbelt opp på andre områder enn på hovedinstrumentet. Det kan være nødvendig å redusere annet tidkrevende i skole/fritid for å frigjøre nok tid til egenøving. Helheten er avgjørende:

Eksempler på spissede fordypningsprogrammer:

- Grunnskoleklasser med musikk (alla Musikk på Majorstuen) i kombinasjon med Unge Talenter BD eller Kulturskolens fordypningsprogram
- MDD-linjer(musikklinjer) i kombinasjon med Unge Talenter BD eller Kulturskolens fordypningsprogram
- *Unge Talenter* BD med *Spisset musikkfordybning* i videregående opplæring
- En av aktørene som ev evner å gi hele tilbudet selv

Forutdanning/Pre-college

Målgruppe: (13) 15– 19 år.

Høyere utdanning tar et hovedansvar i kombinasjon med aktørene på nivået under. Det finnes ulike kombinasjonsmuligheter som i hovedsak betyr å kombinere høyere utdanning med et fordypningsprogram slik at summen blir mer optimal, men ikke nødvendigvis dobbelt opp på andre områder enn på hovedinstrumentet. Det kan være nødvendig å redusere/frigjøre nok tid til forutdanningen på ulike måter inntil systemet anerkjenner og tilrettelegger for nødvendigheten av å starte utdanningen tidligere enn etter fullført videregående. Balansen i helheten i hverdagene er avgjørende og vil bidra til å optimalisere viktige år i utviklingen:

Eksempler på forutdanning:

- *Utøvende musikk*: Høyere musikkutdanning i kombinasjon med *Spisset musikkfordybning* i videregående opplæring. (Nytt tilbud under utvikling)
- Høyere musikkutdanning i kombinasjon med Unge talenter BD
- Høyere musikkutdanning som ev gir hele tilbudet selv

Kommentarer til veiledningen

- SFT tilbud og andre nasjonale tilbud som eksempelvis NUSO og Valdres sommersymfoni kommer i tillegg til ovenstående inn og skaper de nødvendige møteplasser mellom ulike program og landsdeler. Det bør gis rom for slike tilbud når det planlegges lokalt/regionalt.
- Beskriver overgangen mellom nivåene og hvor man må bestå en opptaksprøve/prøvespill for å motta tilbud på neste nivå. Ingen prøvespill til begynneropplæring utover samtaler med foresatte om hva det vil innebære å lære et instrument. Ved prøvespill til fordypningsprogrammet vektlegges motivasjon og potensial mer enn faktisk nivå. Ved prøvespill til spisset fordypning må potencialet ha vist seg i et høyt faktisk nivå i forhold til alderen, og ved prøvespill til forutdanning/pre-college vektlegges faktisk nivå slik at det ikke er tvil om at kandidaten er der vedkommende bør være med tanke på en senere utøvende karriere. (When level appropriate for higher music education). Høyere musikkutdanning har prøvespill/opptaksprøver (bachelor og master) og det anbefales at inntaksnivået, der det er for lavt, heves i takt med og sees i sammenheng og i forhold til et kalibrert internasjonalt utøvende nivå slik at utdanningen gjør studentene konkurransedyktige i det utøvende markedet.
- Mellom hvert skoleslag/nivå bør det være et nytt prøvespill, slik at man har sikret plass for inntil 3 år av gangen
- Viktig å adressere totalbelastningen for elever/studenter da om denne er for høy eller ikke gir rom nok til refleksjon eller egenøving virker tilbudet ikke optimalt
- Periodisering av tilbud kan være viktig slik at ikke alle tilbud hele veien er obligatoriske da elever/studenter er forskjellige og at de i samråd med hovedinstrumentlærer må kunne påvirke tilbudet og ikke føle seg bundet eller "kjempe" mot systemet
- Samarbeid om tilbud: aktører i feltet må ha god kontakt, hjem-skole-tilbud må fungere, bruk av fritid/obligatorisk tid må adresseres på elevens premisser
- Trinnsmodellen skisserer et optimalt tilbud innenfor et visst alderssegment. Grunntanke: Musikk kjenner ingen aldersgrenser, uten at det er til hinder til å si noe om en normalprogresjon i spennet mellom alder og tilbud
- Frem til en viss alder bør tilbudene til barn drives og bygges ut fra deres lyst, glød og motivasjon, ikke på bakgrunn av et faktisk oppnådd nivå

- Prøvespill: ønskelig å gå bort fra at mange får avslag pga. få plasser på tilbudssiden (f.eks. fordypningsprogram i kulturskolene) til modeller hvor dette regulerer seg i takt med utviklingen.
- Ref. praksis i Finland – høyere minimumsnivå, omfordeling i Kulturskolen i forhold til pengebruk som vil gi rom for økt fordypning. Sees dette i sammenheng et med godt tilbud i grunnskolen, mulighet for et lavterskeltilbud (breddetilbudet) og kjerneprogrammet i kulturskolene skulle det likevel kunne favne alle på en god måte.